

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

JUDr. Tereza Kyselovská

Rozhodčí řízení - úvod, prameny, osoba rozhodce

Osnova přednášky

- Úvod
- Základní principy rozhodčího řízení

Způsoby řešení sporů

1. Alternativní způsoby řešení sporů (ADR)
2. Řízení v majetkových věcech před obecnými soudy
3. **(Mezinárodní) rozhodčí řízení**

Způsoby řešení sporů

1. ADR	2. Rozhodčí řízení	3. Řízení u soudů
Dobrovolnost	Dobrovolnost + přivolení a zaštítění mocí veřejnou	Návrh na zahájení řízení
Základ - dohoda stran	Základ - dohoda stran (rozhodčí doložka nebo smlouva)	Návrh na zahájení řízení
Výsledek - dohoda stran, kompromis	Výsledek - rozhodčí nález, exekuční titul	
Pohyb mimo přímou právní regulaci	Spolupůsobení moci veřejné	Rozhodnutí - exekuční titul
Cíl - hledání kompromisu, ne právního řešení	Významná vliv právního řádu sudiště, nestrannost a nezávislost osoby rozhodce	Působení moci veřejné, procesní předpisy

Rozhodčí řízení - úvod

- Rozhodčí řízení, arbitráž...
- Příklady
 - Rozhodčí soudy s obligatorní působností
 - Mezinárodní arbitráž
 - Rozhodčí řízení vyplývající z kolektivních pracovních smluv (dle zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání)

Rozhodčí řízení - úvod

■ Základní podmínky pro rozhodčí řízení

1. Arbitrabilita sporu
2. Platná rozhodčí smlouva

■ Soukromoprávní povaha

■ Veřejnoprávní povaha - kontrolní a pomocné funkce obecných soudů

Rozhodčí řízení - dělení

- Mezinárodní - obsahuje mezinárodní prvek
 - V účastnících řízení
 - Subjektech právního vztahu
 - V předmětu
 - V jiných skutečnostech
- Národní

Pilíře rozhodčího řízení

- Autonomie vůle účastníků řízení a rozhodců
- Garance státu vůči rozhodčímu řízení a jeho výsledku (rozhodčímu nálezu)
- Výkon pomocných a kontrolních funkcí obecných soudů

Doktríny rozhodčího řízení

- Vymezují vztah RŘ a státních orgánů - rozsah pomocných a kontrolních funkcí, postavení a odpovědnost rozhodce, aplikace rozhodného práva, povaha rozhodčího nálezu a rozhodčí smlouvy
1. Jurisdikční
 2. Smluvní
 3. Smíšená
 4. autonomní

Výhody rozhodčího řízení

- Relativní
- Vhodné spíše pro spory z obchodněprávních vztahů (ne spotřebitel)
- Nižší náklady?
- Jednoinstančnost řízení
- Neveřejnost řízení
- Možnost volby místa řízení
- Možnost volby znalců jako rozhodců
- Jednodušší procesní pravidla (řády rozhodčích soudů)
- Kontinuita rozhodování
- Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů

Nevýhody rozhodčího řízení

- Rozhodci nemají donucovací pravomoci (nutná součinnost obecných soudů)
- Rozdílná úprava arbitrability v národních právních rádech

Druhy rozhodčího řízení

- Rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy
- Ad hoc rozhodčí řízení

- Online rozhodčí řízení
- Rozhodčí řízení ve sporech z doménových jmen

- Rozhodčí řízení bez nutného předstupně
- Rozhodčí řízení s předstupněm (medarb)
 - *„Veškeré spory z této smlouvy budou řešeny smírně. Nedojde-li ke smírnému vyřešení sporu, je příslušný k řešení sporu Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.“*

Druhy rozhodčího řízení

- **Rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy**
- Sídlo, statut, statutární orgány jednající jeho jménem, vlastní pravidla řízení a jednání, stálý administrativní aparát
- § 13 ZRŘ - vlastní statuty a řády a jejich povinná publikace, listiny rozhodců
- Další povinnosti stanovené ZRŘ - archivace RN (§ 29)
- > zajištění vyšší míry právní jistoty a předvídatelnosti
 - + Strany předem znají procesní postup
 - - vyšší náklady, omezení autonomie vůle stran

Druhy rozhodčího řízení

- **Rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy**
- *"Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho Řádu a Pravidel jedním rozhodcem jmenovaným předsedou Rozhodčího soudu."*

Druhy rozhodčího řízení

- **Ad hoc rozhodčí řízení**
- Bez stálého sídla, nemusí zveřejňovat své pravidla a řády
- Určen rozhodce nebo sestaven senát pouze pro rozhodnutí konkrétního sporu mezi stranami
 - Stranami
 - Appointing authority

Druhy rozhodčího řízení

- **Ad hoc rozhodčí řízení**
- *„Veškeré spory z této smlouvy bude řešit JUDr. Jiří Novák, bytem Veveří 115, 602 00 Brno.“*
- *„Spory z této smlouvy budou řešit tři rozhodci, jeden bude jmenován stranou žalující, druhý rozhodce bude jmenován stranou žalovanou a třetí rozhodce bude jmenován předsedou Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR.“*

Druhy rozhodčího řízení

- **Ad hoc rozhodčí řízení**
- **Problematické doložky:**
- *„Veškeré spory z této smlouvy bude řešit v rozhodčím řízení pan Novák z Brna.“*
- *„Veškeré spory budou řešeny v rozhodčím řízení nezávislými rozhodci. Ti budou vybráni stranami z listiny rozhodců vedené u Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR v Praze.“*

Druhy rozhodčího řízení

- **Ad hoc rozhodčí řízení**
- **Problematické doložky:**
- *„Veškeré spory budou řešeny v rozhodčím řízení třemi nezávislými rozhodci. Ti budou vybráni předsedou Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR v Praze.“*
- *„Veškeré spory z této smlouvy budou řešeny rozhodčím soudem v Praze.“*

Prameny rozhodčího řízení

- Materiální prameny
- Formální prameny
 - Vnitrostátní předpisy
 - Mezinárodní úmluvy
 - Unijní právo - není

- Nestátní prostředky úpravy - pravidla a řády RS, vzorové řády, vzorové zákony (UNCITRAL)

Prameny rozhodčího řízení

- **Vnitrostátní prameny**
- **Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (zákon o rozhodčím řízení):**
 - vnitrostátní rozhodčí řízení
 - vymezení arbitrability
 - osoba rozhodce
 - zahájení, průběh a ukončení rozhodčího řízení
 - vztah rozhodčího řízení k obecným soudům
 - úprava rozhodčího nálezu, jeho zrušení, výkon a odepření výkonu rozhodčího nálezu
 - rozhodčí řízení obsahující mezinárodní prvek

Prameny rozhodčího řízení

- **Řády a pravidla rozhodčích soudů stálých a ad hoc**
- = ucelený soubor procesních pravidel, kterými se řídí rozhodčí řízení u konkrétní rozhodčí instituce
- tzv. nestátní prostředky právní úpravy
- *"Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho Řádu a Pravidel jedním rozhodcem jmenovaným předsedou Rozhodčího soudu."*

Prameny rozhodčího řízení

- **Mezinárodní smlouvy**
- **Mnohostranné mezinárodní úmluvy**
 - Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
 - **Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva)**
 - Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži
 - Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (Washingtonská úmluva)
- **Dvoustranné mezinárodní smlouvy**
 - Dvoustranné smlouvy o právní pomoci

Prameny rozhodčího řízení

- **Kolize pramenů**
- kolize zákona o rozhodčím řízení a mezinárodní úmluvy

Rozhodčí smlouva

- Aby mohlo dojít k rozhodčímu řízení, musí být splněno:
 - stát, na jehož území se rozhodčí řízení realizuje (stát, na jehož území bude žádáno o uznání a výkon cizího rozhodčího nález), musí přijímat možnost vést rozhodčí řízení jako alternativu k řízení soudnímu
 - mezi stranami musí být sjednaná platná rozhodčí smlouva

Rozhodčí smlouva

- = ujednáním stran smlouvy, které přesouvá pravomoc k rozhodování existujícího nebo v budoucnu vzniklého sporu z jejich právního vztahu na rozhodce
- = vyjadřuje **vůli stran** řešit vzniklý spor nikoli před obecným soudem, ale před soudem rozhodčím, resp. rozhodci
- Zavazuje pouze své smluvní strany, nikoliv třetí strany, nezavazuje rozhodce nebo rozhodčí instituci

Rozhodčí smlouva

- Pokud tak ovšem stanoví zákon či mezinárodní smlouva, jsou soudy jako orgány státu povinny při splnění stanovených podmínek respektovat vůli stran k alternativnímu řešení sporu, stejně jako uznat a vykonat rozhodčí nález
- Příklad doložky
- *„Veškeré spory vzniklé z této smlouvy a v souvislosti s ní budou řešeny v rozhodčím řízení třemi rozhodci. Místo konání rozhodčího řízení je Praha.“*

Typy rozhodčí smlouvy

1. Smlouva o rozhodci
2. Rozhodčí doložka
3. Všeobecné ujednání (neomezený kompromis)

Typy rozhodčí smlouvy

- **Smlouva o rozhodci**
- dopadá již na vzniklý spor
- Strany se v ní dohodnou o tom, kdo bude jejich spor rozhodovat

Typy rozhodčí smlouvy

- **Rozhodčí doložka**
- spor, který teprve v budoucnu vznikne
- Jedná se o smluvní doložku, tedy o součást jiné, tzv. hlavní smlouvy
- Může pokrývat veškeré spory z hlavní smlouvy, nebo může být omezena jen na některé z nich

Typy rozhodčí smlouvy

- Všeobecné ujednání (neomezený kompromis)
- Dohoda stran dopadající na veškeré spory z vymezeného okruhu právních vztahů mezi účastníky takového ujednání
- Spíše jako samostatný dokument

Vztah rozhodčí smlouvy a smlouvy hlavní

- **Doktrína autonomie** - neplatnost, nicotnost nebo zánik smlouvy hlavní automaticky nezpůsobuje zánik smlouvy rozhodčí a naopak
- **Doktrína pravomoci** (competence - competence) - rozhodci jsou sami oprávněni posuzovat svou pravomoc rozhodovat ve věci

Forma rozhodčí smlouvy

■ §3 ZRŘ

- Nutnost písemné formy, ale ne nutně na jednom dokumentu
- Součást obchodních podmínek
- Čl. I odst. 2 Evropské úmluvy
- Čl. II odst. 1 Newyorské úmluvy

Arbitrabilita

- = přípustnost řešení sporu v rozhodčím řízení
- Arbitrabilita **objektivní**
 - upravena konkrétním právním řádem, který vymezuje okruh otázek, které je možné v rozhodčím řízení řešit
- Arbitrabilita **subjektivní**
 - konkrétní spor a všechny jeho právní otázky jsou objektivně arbitrabilní, ale strany rozhodčí smlouvy její předmět záměrně zúží
 - *„Veškeré spory týkající se nároků z neplnění této kupní smlouvy budou řešeny u Rozhodčího soudu při obchodní komoře v Paříži.“*

Arbitrabilita

■ Newyorská úmluva

- přímo neupravuje, průběh řízení je v souladu s ní hodnocen pohledem uznání a nuceného výkonu rozhodnutí
- Čl. V odst. 1 písm. a) - rozhodčí smlouva musí být platná podle práva státu, jemuž strany rozhodčí smlouvu podrobily nebo při nedostatku odkazu v tomto směru podle práva země, kde byl rozhodčí nález vydán
- Čl. V odst. 2 písm. a) - přípustnost předmětu rozhodčí smlouvy posuzována z pohledu práva země uznání a výkonu rozhodčího

■ nálezu

Arbitrabilita

■ Evropská úmluva

- Čl. VI odst. 2 - neplatnost či neexistence rozhodčí smlouvy podřízena právu, kterému strany podrobily rozhodčí smlouvu, nebo právu země, kde má být vydán rozhodčí nález, nebo právu použitelnému dle kolizních norem projednávajícího soudu

Arbitrabilita

■ § 2 ZŘŘ

- **Majetkové spory** (vyjma sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a vyvolaných prováděním konkurzu a vyrovnání)
- O nichž je možné uzavřít **smír**
- jsou **řešitelné přímo před obecnými soudy** a nejedná se z pohledu personálního o spory veřejných ústavních neziskových zdravotnických zařízení

Obsah rozhodčí smlouvy/doložky

- Doporučené
- rozsah dohody - jaké otázky se mají na základě rozhodčí doložky řešit
- jasné vyjádření vůle stran
- označení instituce, rozhodce či osoby nominující rozhodce
- počet rozhodců (lichý)
- jazyk jednání
- místo jednání

Obsah rozhodčí smlouvy / doložky

- Další doporučená ujednání
- odvolací instance
- postup řízení
- forma jednání
- možnost dispozice s procesními normami

Rozhodčí smlouva

- Aby byla rozhodčí smlouva/doložka platná, nutné zkoumat:
 - Je-li předmět rozhodčí smlouvy dovolený s ohledem na místo konání rozhodčího řízení a s ohledem na místo možného výkonu rozhodnutí
 - Způsobilost stran uzavřít RS
 - Projev vůle musí být jasný, srozumitelný a určitý
 - Musí existovat shoda stran na řešení sporu v RŘ
 - RS musí být v požadované formě

Rozhodčí smlouva

- Volbou stálého rozhodčího soudu si strany volí jeho pravidla a řády
- Doporučeno používat jejich vzorové doložky
- U RŘ ad hoc je nutné uvést i další údaje:
 - *„Jakékoli spory, neshody nebo nároky vznikající z této smlouvy nebo v souvislosti s ní, z jejího porušení, ukončení platnosti nebo z její neplatnosti, budou řešeny v rozhodčím řízení podle platných Pravidel UNITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení ad hoc. Orgán pro jmenování rozhodčího senátu je... Rozhodčí senát se bude skládat z ... Místem rozhodčího řízení bude... Rozhodčí řízení se bude konat v ... jazyce.“*

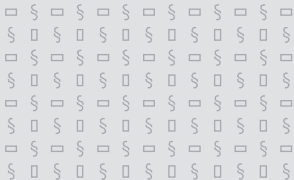
Rozhodčí smlouva

- Doporučení pro vlastní formulaci rozhodčí smlouvy ad hoc:
 - povinnosti oznámit druhé straně zahájení řízení předáním písemné žaloby rozhodci
 - jmenování jednoho rozhodce každou ze stran
 - způsob jmenování rozhodce, včetně stanovení náhradního způsobu jmenování rozhodce pro případ, kdyby jedna ze stran rozhodce nejmenovala (tuto dobu lze omezit)
 - způsob určení předsedy rozhodčího senátu, včetně náhradního řešení

Rozhodčí smlouva

- režim určení rozhodce pro případ, kdy rozhodce zemře nebo se vzdá funkce rozhodce
- postupu v řízení včetně jazyka řízení a místa konání rozhodčího řízení
- způsobu a výši placení nákladů řízení a odměny rozhodců

Problematické doložky

- **Bianco rozhodčí doložka**
- *„Spory vzniklé mezi stranami z této smlouvy budou řešeny v rozhodčím řízení.“*
- **Rozhodčí doložka svěřující pravomoc k rozhodnutí neexistující rozhodčí instituci či neexistující osobě**
- *„Spor bude řešen před Rozhodčím soudem při České průmyslové komoře.“*

Problematické doložky

- **Rozhodčí doložka uvádějící alternativně rozhodčí instituce**
- *„Spor bude řešen v rozhodčím řízení před Rozhodčím soudem při HK a AK ČR nebo Rozhodčím soudem při MOK v Paříži.“*
- **Rozhodčí doložka uvádějící alternativu mezi rozhodčí institucí a soudem**
- *„Spory plynoucí z této smlouvy budou řešeny v rozhodčím řízení před Rozhodčím soudem při HK a AK ČR nebo u věcně a místě příslušného soudu.“*

Problematické doložky

- Rozhodčí doložka stanovuje sudý počet rozhodců tam, kde zákon předepisuje lichý
- Rozhodčí doložka dává právo jedné straně jmenovat rozhodce

Zánik rozhodčí smlouvy

- Nutné posuzovat samostatně od zániku smlouvy hlavní
- Dohodou stran
- Předložením sporu obecnému soudu bez námítky druhé strany směrem k rozhodčímu řízení
- Uplynutím času, na který byla uzavřena

Rozhodce

- Požadavky kladené na rozhodce ZRŘ
 - §4 ZRŘ - obecné požadavky
 - Zvláštní podmínky - strany, řády rozhodčích soudů
 - §8 a násl. ZRŘ - požadavek nepodjatosti, nestrannosti a nezávislosti

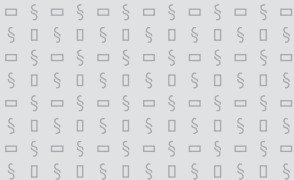
Rozhodce

- § 4 ZRŘ
- Jen fyzická osoba, i cizí státní příslušník
- Osoba zletilá a plně způsobilá k právním úkonům
- Nekompatibilita s některými funkcemi (soudce, soudce ÚS, státní zástupce)
- Nemusí mít žádné vzdělání
- Lichý počet rozhodců

Rozhodce

- Rozhodcem se fyzická osoba stává **přijetím** funkce rozhodce v konkrétním sporu
- Možnost vzdání se funkce, ale jen z vážných důvodů (§ 5 odst. 3 ZRŘ)
- Nutnost **nestrannosti a nepodjatosti** (čl. 8) - musí se sám vzdát, případně návrh k obecnému soudu
- Rozhodce je povinen zachovávat **mlčenlivost** (§ 6)

Zvláštní podmínky

- Řády rozhodčích soudů
 - Rozhodci zapsáni na listině rozhodců
 - Článek IV Statutu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR - *na listinu rozhodců může být zapsána osoba, která si svou činností osvojila způsobilost pro funkci rozhodce a jejíž vědomost a zkušenosti včetně znalosti práva ve spojení s osobními vlastnostmi dávají záruku úspěšného výkonu funkce rozhodce*
- Strany
 - Rozhodčí řízení před stálým rozhodčím soudem x rozhodčí řízení ad hoc

Povinnosti rozhodce

- Povinnost mlčenlivosti (§6)
- Povinnost rozhodovat v souladu se ZRŘ a dalšími předpisy
- Oznamovací povinnost podle §8 ZRŘ
- Povinnost vzdát se funkce podle §12 ZRŘ

Postavení rozhodce

- Postavení soudce
- Rozhodce je nadán pravomocí rozhodnout spor
- Požadavky na rozhodce dané zákonem
- Odmítání smluvního vztahu mezi rozhodcem a stranami - zásada nestrannosti
- Pravomoc rozhodce rozhodnout spor je obecně dána zákonem a pro konkrétní případ rozhodčí smlouvou
- Souhlas osoby s funkcí rozhodce

Postavení rozhodce

- Postavení osoby poskytující službu
 - Existence smluvního vztahu mezi rozhodcem a stranami - otázka kvalifikace této smlouvy (mandátní, o poskytnutí služby, sui generis)
 - Obsah smlouvy - nestranné posouzení právního vztahu mezi objednateli - povinnost nestranně a nepodjatě rozhodnout v určité době, závazek mlčení, právo na odměnu, ...)
 - Problematické otázky: vznik smlouvy (především v případě náhradního jmenování soudem), účinky

Ustavení rozhodce

- § 7 ZRŘ
- Rozhodčí smlouva
 - Stálý rozhodčí soud (§21 Řádu)
 - Ujednání v rozhodčí smlouvě - jmenovité určení osoby rozhodce (nepraktické u rozhodčích doložek), mechanismus určení rozhodců (dohoda na jednom rozhodci, senát, stanovení *appointing authority*, náhoda jako např. los)
- §7 odst. 2
 - Rozhodčí smlouva neobsahuje ustanovení o určení rozhodců

Nepodjatost, nezávislost a nestrannost rozhodce

- §§8 - 12 ZRŘ
- Zákon tyto pojmy nedefinuje
- Podjatost - vnitřní psychický vztah rozhodce ke straně (=> upřednostňování nebo znevýhodnění)
- Nezávislost a nestrannost - vztah rozhodce ke straně či projednávané věci
- Předpoklad rovnosti stran -> řízení vede osoba, která není v žádném vztahu k účastníkům či jejich zástupcům a není zainteresována na průběhu a výsledku řízení
- Hodnocení podle konkrétních okolností

Problém s podjatostí

- Spotřebitelské spory
- Jedna ze stran („silnější“) si vyhradí právo jmenovat rozhodce nebo vytvořit seznam, ze kterého se rozhodce vybere
- Stejný rozhodce ve sporech, kde vystupuje jeden podnikatelský subjekt - „obchodní vztah“ mezi podnikatelem a rozhodcem

Arbitrážní centra

- Nejsou vymezena zákonem
- Společnost, která poskytuje obdobné služby jako stálý rozhodčí soud - zabezpečit průběh rozhodčího řízení (seznamy, procesní pravidla)
- Forma obchodní společnosti
- Např. Společnost pro rozhodčí řízení, a.s., Sdružení rozhodců, a.s.
- Postavení spíše tzv. *appointing authority*
- Judikatura českých soudů
 - Rozhodnutí VS v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008
 - Rozhodnutí Nejvyššího soudu - např. 32 Cdo 2282/2008, 23 Cdo 5129/2007

Rozhodnutí VS v Praze

- *Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc anebo konkrétní způsob jeho určení, ale jen odkazuje ohledně výběru rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona a odkazuje na touto právnickou osobou stanovené statuty a řády ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i způsobu vedení rozhodčího řízení a stanovení pravidel o nákladech řízení, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná dle §39 OZ pro obcházení zákona.*

Arbitrážní centra

- Výklad §13 ZRŘ
- Autonomie vůle stran při určení rozhodců
- Otázka oddělitelnosti ujednání o odkazu na arbitrážní centra od ostatních částí rozhodčí smlouvy
- Spory se slabšími stranami

Náhradní určení rozhodce - §9 ZRŘ

- Stálé rozhodčí soudy (§21 Řádu)
- Náhradní mechanismus obsažený v rozhodčí smlouvě
- §9 ZRŘ - obecný soud (výkon pomocné funkce)
 - Návrh kterékoli strany nebo jmenovaného rozhodce
 - Strana nejmenovala rozhodce
 - Rozhodci se nedohodli na předsedajícím rozhodci
 - Rozhodce se vzdá funkce nebo nemůže činnost rozhodce vykonávat
 - Věcná a místní příslušnost soudu - §§41 a 43 ZRŘ
 - Soud musí respektovat obecné požadavky na osobu rozhodce (§4), požadavek nestrannosti a nezávislosti (§10), požadavky vyplývající z rozhodčí smlouvy (např. kvalifikace)